

**30 РОКІВ МУЗЕЮ ВИДАТНОГО ВІТЧИЗНЯНО-
ГО ВІНАХІДНИКА М.М. БЕНАРДОСА****Бойко М.І.***(Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»)*

Музей М.М. Бенардоса Національного історико-етнографічного заповідника „Переяслав”, який знаходиться на території музею народної архітектури та побуту, невдовзі святкуватиме своє тридцятиріччя. За період свого існування (1981-2010) музей достойно виконував своє першочергове завдання: висвітлення життя винахідника та його творчої діяльності.

У нашому щоденному, перевантаженому різноманітною інформацією світі, часто-густо швидко забувається спадщина окремої людини, її здобутки, її вклад у загальну скарбницю цивілізації людства. Тому такі музеї дозволяють тримати в пам'яті, вивчати, а потім пропагувати не оціненні скарби нації, зматеріалізовані у виворах її кращих представників.

Музей М.М. Бенардоса розташований в будинку дрібнопомісного поміщика середини ХІХ ст., перевезеному з с. Вороньків Бориспільського р-ну Київської області. Музей був відкритий у травні 1981 р. На відкритті були присутні ряд відомих вчених, партійних і державних діячів: академік АН СРСР, зам. директора ІЕЗ Є.О. Патона Д.А. Дудко, льотчик-космонавт СРСР, перший електрозварювальник у космосі В.М. Кубасов, академік АН УРСР Митропольський, доктор технічних наук, один з провідних спеціалістів Інституту механіки АН УРСР, земляк, який багато допоміг у створенні музеїв М. Бенардоса та мирного освоєння космосу С.В. Мала-

шенко, кандидат технічних наук, керівник групи по підготовці до ювілею в ІЕЗ ім. Є.О. Патона О.М. Корнієнко, вчені – фахівці Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона, Інституту історії АН УРСР, Київського політехнічного інституту.

Ім'я Миколи Миколайовича Бенардоса – видатного винахідника ХІХ ст. стало відомим широкій світовій громадськості з календаря ЮНЕСКО, куди заносяться найбільш пам'ятні події з історії людства. З 1802 р. майже 80 років після відкриття електричної дуги вчені намагалися використати дуговий розряд для зварювання, поки геній М.М. Бенардоса не вирішив найскладніше завдання: примирив тисячоградусну плазму з холодним металом. І майже через 80 років після смерті винахідника на батьківщині М.М. Бенардоса були відкриті пам'ятники і створені музеї.

М.М. Бенардос – автор понад 200 оригінальних винаходів і проектів у галузі електротехнології, електротехніки, транспорту, сільського господарства, військової справи [6, с.164]. Він був відомим також як винахідник оригінальних акумуляторів, способу передачі електроенергії на великі відстані, методу гальванізації великих площин, проекту гідроелектростанції на р. Неві та ін.

Усе своє життя М.М. Бенардос не втомно і напружено працював. І все ж таки винахідник з світовим ім'ям знав жорстких нестатків. Не отримуючи матеріальної підтримки, Микола

Миколайович усі праці, пов'язані з винахідництвом, проводив за свій рахунок. Одержання привілеїв і патентів було також пов'язане з великими грошовими витратами, адже згідно існуючого на той час складного патентного законодавства, винахідник був змушений звертатися до спеціальних посередників (технічного контролю), яким потрібно було виплачувати за послуги значні суми. Через відсутність коштів велика кількість винаходів і проектів М.Бенардоса виявилися недооформленими, не були захищені патентами і не опубліковані.

Маючи здібності винахідника-універсала, безмежно вірячи в науку, М.М. Бенардос передбачив можливі шляхи розвитку техніки. У 1877 р. за декілька років до винаходу О.Ф. Можайським першого в світі літака він звернув увагу наукової громадськості Росії на можливість створення найближчим часом літального апарату, важчого за повітря.

Зацікавившись проблемами повітроплавання, які в 70-і роки ХІХ ст. займали думки багатьох вчених різних країн світу, М.Бенардос сконструював крило для літальної машини. Він побудував крило в вигляді колеса, „одна сторона которого представляла большую работающую площадь, а другая – линия, имеющую небольшое сопротивление в воздухе”. Винахідник склав також загальний проект літального апарату з крилами своєї конструкції.

Про крило своєї системи Микола Миколайович помістив в газеті «Новое время» замітку, в якій він передбачав найближчим часом «устроить машину с площадью имеющегося уже совершенно удовлетворяющего крыла» [6, с. 139]. Ця замітка визвала реакцію вина-

хідника П.Зарубіна, який опублікував в газеті „Петербургский листок” велику полемічну статтю, в якій висловлював свою думку, „що літати механічним способом за допомогою літальної машини без допомоги газу немає можливості”. П.Зарубін підрахував: для того, щоб підняти один пуд вантажу на один фут вгору, необхідна площа крила рівна 100 квадратним футам, яку рухає одна парова сила. Тому насміхаючись він порадив „всем изобретателям летательных машин взяться поскорей за свои карманы, дабы они не опустели совсем бесполезно”. На це зауваження М.Бенардос через газету „Новое время” запропонував П. Зарубіну одну задачу: „Яким чином літає птиця дрофа, вага якої часто буває більше пуда з площею крил 14 квадратних футів, з силою набагато меншою однієї парової сили”, на що П. Зарубін нічого не міг відповісти [6 с. 139].

Передбачення М.М. Бенардоса збулося через декілька років. У 1881 р. морський офіцер О.Ф. Можайський одержав привілей на винайдений ним літак.

Сам же М.Бенардос з часом не раз вертався до цієї галузі техніки, розробив ряд оригінальних проектів, але потім він зайнявся електротехнікою і здійснив свій основний винахід – електрозварювання. М.М. Бенардоса як винахідника знали не тільки в Росії, але далеко за її межами. Деякі його проекти випередили свій час і не були розроблені до рівня практичного застосування, а тому через деякий час були забуті.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Большая Советская энциклопедия . Т.2. – М., 1970.

2. Корниенко А.Н. У истоков «Электрогесты». – М.: Машиностроение, 1987. – 168 с.
3. Корниенко А.Н. История сварки. XV – ср. XX вв. – К.: «Феникс», 2004. – 212 с.
4. Матійко М.М. Розвиток дугового електрозварювання на Україні. – К.: Вид. АН УРСР, 1960. – 155 с.
5. Махінчук М. Переяславський скарб. Документальна повість. – К.: „Молодь”, 1989. – 190 с.
6. Научно-технические изобретения и проекты. Избранные труды / Бенардос Н.Н. – Киев: Наукова думка, 1982. – 239 с.
7. Сварка в СССР. Развитие сварочной техники и науки о сварке. Т. 1 М.: Изд. «Наука», 1981. – 531 с.
8. Хренов К.К. Николай Николаевич Бенардос – изобретатель дуговой сварки // Автогенное дело. 1936. – № 1.

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Повідомляємо, що за розпорядженням Президії Національної Академії наук України № 408 від 15.06.2007 р. в Центрі пам'яткознавства НАН України і УТО-ПІК з 01.09.2008 р. діє аспірантура, де передбачається підготовка спеціалістів із відривом від виробництва та без відриву від виробництва за спеціальністю 26.00.05 – Музеєзнавство. Пам'яткознавство.

Також повідомляємо, що згідно з рішенням Президії Вищої атестаційної комісії України № 55–06/7 від 08.10.2008 р. при Центрі пам'яткознавства НАН України і УТОПІК створено й з 13.10.2008 р. розпочала свою роботу спеціалізована вчена рада К 26.242.01 з правом прийняття до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю: 26.00.05 – Музеєзнавство. Пам'яткознавство. (Перереєстрована згідно з рішенням Президії Вищої атестаційної комісії України № 999 від 28.12.2010 р.).

Запрошуємо до співпраці.

Довідки за телефоном: +380-44-280-7879

e-mail: m-center@ukr.net